

תורה שבת

הפצת ועידוד לימוד התורה הקדושה עם פירוש רש"י

יו"ל לזיכוי רבבות אלפי ישראל ע"י קרן תר"ג לטובת נשמת הרבני הנגיד הנכבד הר"ח ר' אריה (לייבל) ברה"ח ר' יונה רובין ז"ל

פרשת כי תשא - פורים | אדר תשפ"ה | גיליון ס"א (שנה ב')

שבת של תורה לשולחן השבת פנינים מאירים

בפרשת השבוע אנו מוצאים שני פסוקים סמוכים שלכאורה אין כל קשר ביניהם (שמות לד, יז-יח): **אֱלֹהֵי מִסְכָּה לֹא תַעֲשֶׂה לָךְ, אֵת חַג הַמִּצּוֹת תִּשְׁמֹר שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל מִצּוֹת.** באוצרותיהם של גדולי הדורות אנו מגלים ביאורים יקרים מפז לקשר את הפסוקים יחדיו.

חגים שבתורה

ביאור נפלא אנו מוצאים בדעת זקנים לבעלי התוספות: במשך הדורות היו אנשים אשר רצו לבדות מלבם חגים ומועדים חדשים, ימי שמחה או ימי זכרון, מחמת מאורעות שונים. על כך מזהירה התורה: **אֱלֹהֵי מִסְכָּה לֹא תַעֲשֶׂה לָךְ** - אל תחטא שוב בחטא העגל, אשר אז רצית לעשות חג חדש, כאמור (שמות לב, ה) **תֵּן לָהּ מִחֶרֶץ**. אלא **אֵת חַג הַמִּצּוֹת תִּשְׁמֹר** - שמור רק את החגים הכתובים בתורה, לא תוסיף ולא תגרע עליהם!

בימי אחשוורוש

פנינה נפלאה כתב הגאון רבי דוד הלוי יונגריין זצ"ל, רב"ד ירושלים, על פי דרשת חז"ל (מגילה טו, ב) על הפסוק במגילת אסתר (ד, י) **ויעבור מרדכי, שהעביר יום טוב ראשון של פסח בתענית, דהיינו שבאותה השנה ביטלו כל ישראל מצוות אכילת מצה ומרור, כי צמו ביום ראשון של פסח.** והנה כל זה בא להם לישראל כתוצאה מכך שנהנו מסעודתו של אותו רשע, או על שהשתחוו לצלם (מגילה יב, א).

זהו שרמוזה התורה, שתחילה מזהיר הכתוב (פסוק טו) **וְקָרָא לָךְ וְאָכַלְתָּ מִזֶּבַחַו** - שלא תהנה מסעודתו של אחשוורוש, ואחר כך מזהיר **אֱלֹהֵי מִסְכָּה לֹא תַעֲשֶׂה לָךְ** - שלא תשתחוה לצלם, ואם כה תעשה אי - **אֵת חַג הַמִּצּוֹת תִּשְׁמֹר שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל מִצּוֹת**, דהיינו שתוכל לאכול מצות כל שבעת הימים, ולא תצטרך להעביר את יום ראשון של פסח בתענית!

הכנות לפסח? - ברונע!

ואילו הרה"ק רבי אשר מסטולין זי"ע דרש את הכתוב בדרך רמו ללמד לקח חשוב הנוגע למעשה בשבועות הקרובים: יש אנשים הכועסים זה על זה בשעה שהם מנקים את ביתם לפסח, או בשעת אפיית המצות, והכועסים מורים היתר לעצמם באמרו שהוא צורך מצוה. לזה בא הפסוק **לֹא תַעֲשֶׂה לָךְ** - מזהיר הכתוב על עוון הכעס, אשר כל הכעס כאלו עובד עבודה זרה, וזאת גם כאשר - **אֵת חַג הַמִּצּוֹת תִּשְׁמֹר**, כי שמירת חג המצות אינה סיבה להיתר את הכעס!

אוצר התורה יהלומים מתוך הפרשה

וַיִּקְרָא אֶת הָעֶגְלָה וַיִּקְרָא לָהּ (לב, יט)

מדוע לא חטאו הנשים במעשה העגל? כי בשירת הים נאמר (שמות טו, כ) **וַיִּתְצָאן כָּל הַנְּשִׂיִם אַחֲרַיָּהוּ בְּתַפְסִים וּבְמַחְלָת, וְאֵם יֵשׁ מַחְלֹת בְּשִׂמְחָה שֶׁל מִצְוֵה, אֵין מַחְלֹת שֶׁל חֲטָאִים!...**

(הרה"ק רבי ישכר דב מבעלזא זי"ע)

וַיִּקְרָא אֶת הָעֶגְלָה וַיִּקְרָא לָהּ וַיִּשְׁלַח מִיָּדוֹ אֶת הַלְּחָת וַיִּשְׁפֹּר אֹתָם תַּחַת הָהָר (לב, יט) תחילה כששמע משה מפי הקב"ה **"סרו מהר מהדרך"** עדיין לא שבר את הלוחות, כי חשב שבוודאי הם מצטערים ומתחרטים על החטא. אבל כאשר ראה **"הָעֶגְלָה וּמַחְלָת"**, לא רק שהם חוטאים אלא שהם גם רוקדים ושמים, על כך חרה אפו ושבר הלוחות....

(הגה"ק רבי יצחק קארו זי"ע, תולדות יצחק)

קול ענות אנכי שמע (לב, יח)

מכל עבר אני שומע רק - **קול ענות אנכי**, כל אחד בגאוותו עונה ואומר **"אנכי"**. אנכי החשוב, אנכי אמלך, אנכי ושוב פעם אנכי. הגאווה וגסות הרוח היו השורש לחטא העגל.

(הרה"ק רבי ישראל ממוז'יץ זי"ע, דברי ישראל)

שערי תורה מבט מסכם ומבוא לפרשת השבוע

מה בפרשה:

עמוסה היא פרשת כי-תשא בשלל נושאים. ראשיתה עוסקת עדיין במשכן וכליו, במריכה מופיעה פרשת חטא העגל וההשלכות בעקבותיו: הגזירות, והתפילות. כל אלו לצד כמה אזהרות ומצוות שנמסרו לבני ישראל.

נושאי הפרשה:

מחצית השקל • הכיור • שמן המשחה והקטורת • חכמי לב לעבודת המשכן • שבת • חטא העגל, הגזירות וביטולם • אהל משה חוץ למחנה • עליה לרגל ועוד מצוות • קרני אור פני משה

א. ספירה

לאחר חטא העגל, וכן אחר הקמת המשכן, נספרו ישראל באמצעות נתינת מחצית השקל.

ב. משכן

הכיור נעשה כולו נחושת, והכהנים רחצו ממנו ידיהם ורגליהם טרם עבודה במקדש.

לצורך עשיית המשכן וכליו הכניס ה' רוח חכמה לבצלאל ולחכמי הלב. המשכן והכהנים התקדשו במשיחת 'שמן המשחה', ונאסר לאיש זר למרוח על גופו ממנו, וכן אסור לרקוח שמן הדומה לו.

בכל יום הקטירו קטורת, וחל איסור לעשות קטורת דומה לו.

ג. שבת

השבת היא סימן גדולה וקשר בין הבורא לעמו, וסימן שה' ברא עולמו.

ד. העגל

את מעשה העגל עשו הערב-רב והמכשפים, באמצעות זהב שהושלך לאש.

ה' קיבל את תפילת משה, וביטל את גזירת הכיליון על ישראל. כשירד משה מההר, הוא שיבר את הלוחות. והעניש את החוטאים, חלקם נהרגו על ידי הלווים, חלקם במגיפה, וחלקם לאחר ששתו מים המעורבים באפר העגל.

ה. רחמים

לבקשת משה, ביטל ה' את הגזירה שלא תשרה שכינה בישראל, והודיע ה' שתשרה שכינה בקרבם. משה גם ביקש שלא תשרה שכינה על האומות, ושיזכה לראות את כבוד ה'.

מבט על פרשת ויקהל הבעל"ט:

מה בפרשה: פרשת ויקהל, היא כעין חזרה על כל פרשת תרומה וצוה, ולכן רש"י מקצר מאד בפירושו על פרשה זו. אך בעוד שבפרשיות הקודמות נאמרו המלאכות כציווי לעשייה, הרי כאן מודיע הכתוב שאכן כל המלאכות הללו נעשו למעשה.

נושאי הפרשה: שמירת שבת ואיסור הבערה • פירוט הנדבות הנצרכות • פירוט הכלים והמלאכות • הבאת הנדבות ומסירתן לאומנים • עשיית כל המלאכות

חיים של תורה מעלת והשיבות לימוד הומיש ורש"י

שום אדם אינו פטור

"בענין המצווה שמחוייב כל אחד ואחד לקרוא הפרשה בכל שבוע, שנים מקרא ואחד תרגום. ורבותינו, אף מהרמב"ם, הוסיפו שצריך ללמוד גם פירוש רש"י שעל כל הפרשה, שנתרש"ל מאד אף אצל הרבה בני תורה. פשוט וברור כמו שלא נפטר שום אדם מכל מצווה דרבנן, בטענה שעוסק בתורה, כן לא נפטר אף ממצווה זו. וממילא אין פטור מזה אף לאלו שתורתן אומנות, ובפרט לדורנו שאין אנו יכולין לומר שאנו בקיאין במקרא".

(שו"ת אגרות משה, אורח חיים ח"ה סימן יז)

בדרך התורה הפרשה ולקחה מאיצרם של גדולי הדורות

נשא השבע: **סכנת הפרסום**
ואיש לא יעלה עמוק וגם איש אל ירא בכל החר (שמות, לה, א) הראשונות על ידי שְׁהִי
פְתֻשׂוֹת וְקוֹלוֹת וְקוֹלוֹת, שְׁלֹשָׁה פְתוּחֵי עֵינַי רָעָה, אֵינִי לָךְ מְדָה יָפָה מִן הַצְּנִיעוּת (רש"י)

לב דעת הכרת והבנת מושג בתורה

מר דרור

אחד ממיני הבשמים אשר מהם נעשה שמן- המשחה, מוזכר בפרשתנו בשם (שמות ל, כג) 'מר דרור'. לדעת כמה מפרשים (רס"ג; רמב"ם, ועוד) בושם זה מופק מדם הצרור בצווארה של חיה טמאה, שכאשר היא הולכת בין השיחים בימות החום מגרדת במקום ההוא, והדם המריח בריח טוב יוצא צרור ויבש. מבואר במפרשים (ראה רמב"ן) שהשם 'דרור' ניתן לה על שם שתהיה החיה חופשית בין הערוגות, אבל אם תהיה ברשות אדם היא תעשה רק מעט מור שאינו מבושם. ואילו לדעת הרמב"ן והראב"ד אין מדובר כלל בדם חיה, אלא בעשב או עץ הנקרא 'מור', והשם 'דרור' ניתן לו על שם שהוא חופשי מהזיוף, והוא מאה אחוז טהור ללא תערובת.

יסוד חשוב בהנהגות החיים מלמד אותנו כאן רבינו רש"י הקדוש: הפרסום והתעמולה המיותרים, עלולים לעלות מחיר לא קל. ואין הברכה שורה אלא בדבר המתנהל בחשאי והרחק מאור הזרקורים, שאין לך מדה יפה יותר ממנה. שרשרת הסיפורים שיובאו להלן, ישמשו לנו דוגמא חיה מאורחות חייהם של גדולי הדורות, כיצד כלכלו את חייהם לאורם של דברי רש"י אלו, ועבדו את קונם בהצנע לכת.

פרסומת של מסירות נפש

עם השלמת בניית הבניין המפואר של 'ישיבת חכמי לובלין', פתח ראש הישיבה הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל במסע פרסום אדיר ותעמולה רבה לקראת חגיגת חנוכת הבית. שאל אותו רבו הרה"ק מטשורטקוב זי"ע: האם לא ראוי לחגוג את האירוע בהצנע מחמת חשש עין הרע, כפי שאמרו חז"ל 'לוחות הראשונות שניתנו ברעש נשתברו'.

השיב רבי מאיר שפירא בשאלה: הלא ה' יתברך צופה ומביט עד סוף כל הדורות, והוא ידע שעתידים הלוחות להישבר בגלל שניתנו ברעש, ואם כן, מדוע נתן אותם תחילה בקול קולות? אלא, שהעולם באותה תקופה היה נתון בחשכה, שקוע בעבודת האלילים, והיה זקוק לרעש חזק כדי לזעזע את הלבבות ולהכריז כי יש אלוהים בעולם, לפיכך אמר הקב"ה, אני נותן את הלוחות אפילו על מנת שישתברו, ובלבד שיתקדש שמי הגדול!

הפטיר רבי מאיר ואמר: שבע שנים שאני מחכה לאותו רגע בו אוכל להרים את כבוד התורה ולומדיה בעיני הציבור היהודי! גם אם חלילה עלול להיגרם חשש עין הרע מהפרסומת, אשר תזיק לי אישית, מוכן אני למסור את נפשי כדי לרומם את קרן התורה בעולם ושיתקדש שם ה' ושם תורתו ברכים!

שמע הרבי מטשורטקוב את הדברים וייטבו בעיניו. אמרו תלמידיו של רבי מאיר שפירא זצ"ל: אכן ניבא רבי מאיר וידע מה ניבא, כאשר לבסוף שילם מחיר כבד ונפטר בדמי ימיו, שנים ספורות לאחר ייסוד הישיבה. ואף הישיבה עצמה, אף שגרמה להרמת קרן התורה כשאיפתו הטהורה, אך גם היא לא האריכה ימים, וננעלו שעריה בשואת אירופה.

סוד הצלחת הכולל

ראש כולל מצליח ומשגשג ישב בחדרו הצנוע של מרן ראש הישיבה הגרא"ל שטיינמן זצ"ל. פנה אליו ראש הישיבה בשאלה: מה אתה חושב, מדוע לדעתך הכולל מצליח? מה הייחודיות של הכולל שמביאה לכם כוח הצלחה כבידה? 'בגלל שיש לי קבוצת אברכים טובה במיוחד' - ניסה ראש הכולל לענות. אך ראש הישיבה דחהו באומרו: 'זה כל ראש כולל אומר...'

'אולי בגלל שאני משלם תמיד בזמן'. אך ראש הישיבה לא קיבל תשובה זו באומרו: 'אם את זה אומר כל ראש כולל, שהוא משלם בזמן...'

אם כך אינני יודע מה לומר, שראש הישיבה יסביר לי - ביקש ראש הכולל. וראש הישיבה ענה לו בשאלה: 'אמור לי, האם יש שלט גדול על בנין הכולל מבחוץ?'

לא, אין לי שום שלט כלל, וגם לא פרסומת כל שהיא לכולל! 'רק לכן אתה מצליח!' - פסק לו ראש הישיבה את פסוקו!

בגלל התארים

כשנתיים לפני פטירתו חלה מרן הגאון רבי יעקב ישראל קנייבסקי זי"ע, ה'סטייפלער'. הוא שכב קודח מחום וכל גופו מלא ייסורים, ואז נענה ואמר למקורביו: אני יודע למה באו עלי הייסורים האלו! יש רב אחד באמריקה, תלמיד חכם גדול ומחבר ספרים, שלאחרונה הוציא לאור ספר, ובו הוא כותב עלי תארים מופלגים ומזכיר את שמי הרבה. עד עכשיו לא ידעו ממני כל כך, אבל הוא הלך ועשה לי פרסום גדול, כאילו אני רשכבה"ג, ובגלל הפרסום הזה נענשתי! אני ביקשתי ממנו הרבה שלא יפרסמני, אך הוא חושב שעושה עמדי חסד שכותב עלי כך, ועכשיו אני סובל ונענש בגלל זה!

ועיניים לראות הבנת מילה אחת בתורה

מסכה

אחד המושגים שנקשרו לחג הפורים, בעיקר בעולמם של ילדים, הוא ללא ספק ה'מסכה', בה מסתיר אדם את פרצופו בכיסוי כלשהוא. לכולנו גם זכור עידן מחלת הקורונה כאשר בכל העולם דרשו מהציבור לחבוש 'מסכה' על הפה והאף...

אך לדעת רש"י, למילה מסכה יש משמעות אחרת בלשון הקודש. כמו שרש"י מפרש בפרשתנו את הפסוק (שמות לב, ד) **עָגַל מִסְכָּה** - לשון מתכת. כך מפרש רש"י את הפסוק (במדבר לג, נב) **צַלְמֵי מִסְכָּתָם**: 'בתרגומי - מתכתהו'. כלומר, צורה היצוקה ממתכת נקראת 'מסכה'. כך שאין מדובר בכיסוי הניתן על הפנים [שזה נקרא בלשון התורה 'מָסְכָה'].

יש לציין שיש מפרשים (רד"ק ישעיהו לא, א; הכתב והקבלה לג, נב; אור החיים הק' ויקרא יט, ד) שפירשו את המילה 'מסכה' מלשון כיסוי והסתור, אך לא ככיסוי הפנים.

אמרות חכמה ופניני שפר מגדולי הדורות על פרישת השבוע

חכמת התורה

היתר לחטוא...

וַיִּקְהַל הָעָם עַל אֹהֲרֵן וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו קוּם עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהִים (לב, א)

אמר הרה"ק רבי ברוך מגורליץ זי"ע, למה היה חשוב להם כל כך שאהרן הכהן ישתתף עמיהם? כי לא היה די להם שהם חוטאים, אלא גם רצו "היתר הלכתי" לעונן החמור. הם חיפשו רב שיפסוק להם שהדבר מותר, ואולי אף מצוה...

עגל קטן כל כך?

וַיִּתְּפְקוּן כָּל הָעָם אֶת נִזְמֵי תְּהָבָה (שמות לב, ג)
תמה ושאל הגה"ק רבי אלחנן וסרמן זי"ע ה"י: על פי ההגיון אינו מובן, הרי היו בידי ישראל אוצרות זהב, מביות מצרים וביזת הים, ואחרי שכולם התפרקו מזהבם היה אמור לצאת יצור ענק רב ממדים, ואיך יתכן שיצא רק עגל קטן כל כך? אלא, ענה בדרך צחות: תיכף כשהורה אהרן להביא זהב, יצאו גזברים לאיסוף הזהב, ואלו לא עמדו בניסיון, וגרגרי זהב רבים נדבקו אל כפות ידיהם...

את התשובה לזהב החסר יש לחפש בכיסם של אותם גזברים...

רב לא מוכר...

וַיִּקְהַל הָעָם עַל אֹהֲרֵן וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו קוּם עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהִים (שמות לב, א)

בשנת תרנ"ח, כאשר רב העיר ביאליסטוק, הגאון רבי שמואל מוהליבר זצ"ל הסתלק לבית עולמו, עלתה ההצעה למנות במקומו כרב העיר, את הגאון רבי מאיר שמחה זצ"ל, בעל משך-חכמה, שהתגורר אז בביאליסטוק. אולם כמה מראשי הקהילה דחו את ההצעה, בטענה שרבי מאיר שמחה הוא בן ערים, והם מכירים אותו יותר מדי. נענה רבי מאיר שמחה ואמר: כאשר ראו העם כי בושש משה מלרדת, מדוע היו צריכים לבקש מאהרן שיעשה להם עגל, וכי לא היו יכולים לקבל את אהרן בעצמו כמנהיג? אלא, מסתבר, שהערב רב אמרו: מוטב לנו למנות עלינו מנהיג זר ובלתי מוכר, אפילו אם יהיה זה עגל, ובלבד שלא ימנו את אהרן, שהוא ידוע ומוכר להם...

אזנינו לשמוע נלדי רש"י הק' בדקדוק הלשון

רוקח ורוקח

במבוא הכניסה לבית הכנסת, מול לוח גדול עליו נכתב פרשת הקטורת על קלף, ניצב גבריאל ואמר בהתלהבות את הפסוק (שמות ל, לה) **וְעִשִּׂיתְ אֶתְהָ קְטֹרֶת רִקַח מְעֵשָׂה רוֹקַח**. ואז חש בטפיחה על שכמו, היה זה ידידו, יששכר, ששאל אותו גלויות: אתה יכול להסביר לי את שלשת המילים הללו 'רקח מְעֵשָׂה רוֹקַח'...?

כשהוא החל לגמגם תשובה לא ברורה, הציע לו פנחס: קבל על עצמך ללמוד ולהיבחן חומש ורש"י, תגלה עולם חדש של הבנת הפסוקים כראוי. הבה נפתח את רש"י בפרשת כי תשא (ל, כה):

רש"י מסביר שהמילה 'רוֹקַח', היא שם העצם של דבר הנעשה בתערובת, אבל אין זה תיאור או כינוי של אדם הפועל את פעולת הרקיעה. ואילו המילה 'רוֹקַח' היא כינוי לאומן העוסק במלאכת הרקיעה. כך שהפסוק 'רוֹקַח מְעֵשָׂה רוֹקַח' פירושו: הקטורת צריכה להיות: 'רוֹקַח' - דבר הנעשה בתערובת, כאשר מְעֵשָׂה הרקיעה תיעשה על ידי איש האומן הנקרא רוֹקַח.

למי צריך לתת את המעות של 'זכר למחצית השקל'?

בפרשת השבוע אנו לומדים על מצות מחצית השקל שנתנו ישראל, אשר מהם נעשו האדנים למשכן, וכן נספרו באמצעות מחצית השקל לאחר הקמת המשכן, וממטבעות אלו נקנו קרבנות תמיד. הרמ"א בשלחן ערוך (או"ח סי' תרצד, א) מביא שנהגים לתת לפני פורים שלש מטבעות של מחצית השקל מהמטבע הקבוע באותו זמן, וזכר למחצית השקל שהיו נותנים באדר.

המקדש. ובארץ ישראל נוהגים לתת להוצאות בית הכנסת, וזכר למקדש. ויש הנותנים לתלמידי חכמים נצרכים.

מה שירצו

גם בשו"ת מנחת אלעזר (ח"א סי' ל) הוכיח שאין הכרח לתת דווקא לעניים. וכן כתב בערוך השולחן (תרצד, ח) שיכולים ליתן מעות למחצית השקל לאיזה מקום שירצו.

מוסדות התורה

ואילו בשו"ת יחזקאל דעת (א, פו) כתב שראוי לתרום המעות למוסדות התורה והיישובות הקדושות, שהם במקום בית המקדש, כמו שאמרו חז"ל (ברכות ח, א), מיום שחרב ביהמ"ק אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה.

יש אומרים לתת מעות של זכר למחצית השקל דווקא לעניים, אך כמה אחרונים כתבו שאפשר לתת לאיזה מקום שירצו. ויש נוהגים לתת להוצאות בית הכנסת, או להחזקת ישיבות ומוסדות תורה.

הלכה למעשה

כמה אותיות יש בתורה שבכתב?

התיבה, וממילא נמצא בדיוק שישים ריבוא.

נקודות ושעמים

ואילו בספה"ק ליקוטי תורה להרה"ק בעל התניא זי"ע (פרשת בהר) ביאר על פי מה שכתב רש"י במסכת כתובות (דף סט, ב ד"ה ינחם) וז"ל: "אין לך לומר פת"ח בשום אות אלא אם כן א' או ה' סמוכין לו, או על פי הנקודה שתחתיה והיא באה במקום אות, כאילו כתיב ינחם" עכ"ל. נמצא שהנקודה נחשבת כמו אות, ולמשל פת"ח נחשבת כאילו כתוב שם אל"ף, וכן בניקוד חיריק נחשב כאילו כתוב שם אות י', וכיוצא ב, ולפי זה אפשר לבוא לחשבון של ס' ריבוא אותיות.

בצירוף הגויל החלק

הג"ר ראובן מרגליות זצ"ל בספרו המקרא והמסורה (סימן יב), וכן בספר נצוצי הוזהר מעלה תירוץ מחודש. על פי הידוע שהתורה נכתבה אש שחורה על גבי אש לבנה, הדיינו שגם לרווח הלבן שבין האותיות יש קדושה כקדושת אותיות, על כן גם הרווחים נכנסים במניין של שישים ריבוא אותיות.

את מכמה אותיות

בהגות ברוך טעם על הפני יהושע, כתב עוד מהלך: ידוע שכל אות הנכתבת בספר תורה, מורכבת ממכמה אותיות, למשל כשכותבים את האות מ' כותבים צורת כ' ומחברים אליה צורת ו'; והאות ש' מורכבת משלשה וו"ן; וכן הרבה כיוצא ב, ועל פי זה יובן החשבון של ס' ריבוא אותיות לתורה.

מספר אותיות י'

תירוץ מדויק ומדויק ביותר כתבו כמה אחרונים (שמע שלמה, אלגאזי, בהקדמת המו"ל; ספר משנת אברהם; אמת ליעקב להגרי" קמינצקי זצ"ל): כאשר סופר-סת"ם כתב אותיות בספר תורה, עליו לחשב את גודל כל אות לפי חשבון של כמה פעמים נכנס בה שיעור אות י'. למשל, כשכותבים אות א' מחשבים את האות בשיעור שטח של שלש פעמים אות י'. ואילו האותיות ו' או ז' נחשבות כמו גודל של אות י' אחת. לפי חשבון זה נמצא שישים ריבוא פעמים אות י' בתורה!

פחות 450 אותיות

הרחבת דברים על התירוץ הקודם כתב חכם אחד בקובץ עץ חיים (קובץ ג, עמוד רמט), שהוא עמל לספור את אותיות התורה, ובסוף החשבון המפורט והמדויק הוא מחשב שלפי האמור שיש אותיות הנחשבות כמו שלש פעמים אות י', ויש כמו פעם אחת י', יוצא שיש בתורה 599,550 אותיות י'! הדיינו כמעט שישים ריבוא אותיות (חסר ארבע מאות וחמישים אותיות י' בלבד!), והוא חשבון של פלאי פלאים, הקרוב ביותר למספר שש מאות אלף.

בתחילת פרשתנו אנו לומדים על המצווה למנות את ישראל באמצעות מחצית השקל, ואכן כמה פעמים בתורה מוזכר שספרו את ישראל, כאשר המספר הכללי היה כשש מאות אלף אנשים מישראל. כנגד מספר זה של שש מאות אלף, ידוע ומפורסם המאמר שתיבת "ישראל" היא ראשי תיבות יש ש"שים ריבוא אותיות לתורה, כלומר, שיש בתורה שש מאות אלף אותיות, כנגד שש מאות אלף נשמות ישראל. לכל יהודי - אות בתורה.

304,805 אותיות

מאמר זה עורר תמיהה רבתית, שכן בספירה מדויקת של אותיות התורה, ובפרט לפי האפשרויות בימינו בבדיקה ממוחשבת, נמצא שיש רק שלש מאות וארבע אלף, ושמונה מאות וחמש (304,805) אותיות בתורה, שזה רק קרוב למחצית של שישים ריבוא!

על מדוכה זו ישבו גדולי האחרונים, והציעו כמה וכמה מהלכים, ואת חלק מהם נציג בשורות שלפנינו.

עם המילואים

בספר 'חסד לאברהם' למהר"א אזולאי זי"ע (מעייני השני נהר י"א) כתב, שמצא בכתב יד ישן שהכוונה עם המילואים של האות. לדוגמה האות ב' של בראשית אינה נחשבת לאות אחת, אלא לשלש אותיות ב' י' ת'. וצירוף הסך הכללי של כל מילואי האותיות משלים למספר שש מאות אלף. (וכן כתב במדרש תלפיות, ערך אותיות).

אך גם פתרון זה גרר אחריו תמיהה גדולה יותר. החיד"א מעיד בספרו מדבר קדמות (מערכת יד אות ד), שהגאון בעל בנין שאול מאמסטרדם זצ"ל פגש אותו ושטח לפניו את התייתו על דברי זקנו בעל חסד-לאברהם: הרי אם נחשב גם את המילואים נגיע למספר עצום של יותר ממיליון אותיות.

אף החיד"א עצמו טרח בתמיהה זו וכתב: "וגם אני בעניי נלאיתי לצדד כמה צדדים וחשבונות רבים ולא מצאתי מנוח".

עם התרגום

הפני יהושע במסכת קידושין (דף ל, א) מציע כיוון אחר: על פי המבואר בחז"ל שהתרגום לתורה נמסר למשה מסיני, יש לומר שבצירוף אותיות התרגום אנו מגיעים לחשבון של שישים ריבוא אותיות לתורה.

עם הקריאה

מהלך נוסף כתב שם הפני יהושע, שכל אות שבתורה יש לה שתי בחינות, עניין הכתיבה, ועניין קדושת הקריאה שדיבר ה' עם משה. ונמצא שיש להחשיב כל אות פעמיים, אחד משום הקריאה ואחד משום הכתיבה. אף שלפי זה יוצא יותר משישים ריבוא, מכל מקום יש כמה אותיות שאין ניכרים במבטא, ואין בהם אלא בחינת הכתיבה, כמו הווי"ו והאלפ"ף שבאמצע

התורה וההפטרה ביאור שייכות ההפטרה לפרשת השבוע

החוט המקשר: מעשה העגל, ומחית עמלק

ה' הוא האלקים'.

למנהג התימנים: מתחילים בפסוק א' כמו האשכנזים, ומסיימים בפסוק מ"ה.

בני המוקפין - המנהג הנפוץ הוא, שמאחר ובערים המוקפות חומה מוציאים עוד ספר תורה וקוראים את מעשה עמלק, מפטירים השבוע שוב שנית את הפטרת שבת-זכור שהפטירו בשבוע שעבר, העוסקת בעונשו של שאול על כך שלא מחה את כל זכר עמלק.

בני הפרזים - מפטירים את הפטרת פרשת כי-תשא. בפרשתנו אנו לומדים על מעשה העגל, וגם ההפטרה, בספר מלכים א' (פרק יח), עוסקת בתוכחה של אליהו הנביא לישראל שהלכו אחרי אלילי הבעלים, ושבועת אליהו שבגלל כך לא ירדו גשמים, עד שאלהיו קידש שם שמים.

למנהג האשכנזים: מתחילים בפסוק א' זיהי ימים רבים'.

למנהג הספרדים: מתחילים בפסוק כ' זישלח אחאב. אלו גם אלו מסיימים בפסוק ל"ט במילים

עומקה של תורה עומק ועיון בדברי רש"י בפרשת השבוע

מחני מספרך - איזה ספר?

ספר הברית

מהלך שלישי: הרי קודם מתן תורה כבר כתב משה את 'ספר הברית', מבראשית עד מתן תורה, כמו שכתב רש"י לעיל (כד, ז). ומספר זה ביקש למחות את שמו.

אש שחורה

ואילו הגור אריה מבאר, שהכוונה על ספר התורה שהיתה כתובה במרום לפני ה', אש שחורה על גבי אש לבנה, כמובא ברש"י בפרשת וזאת הברכה (דברים לג, ב). שעל זה ביקש משה למחוק שמו.

שלשה ספרים

עוד מביא שם הגור אריה, שמדברי הגמרא (ר"ה טז, ב) משמע שלא כדברי רש"י, אלא כאשר ביקש משה 'מחני נא מספרך', היתה כוננת על שלשה הספרים הנפתחים בר"ה, ספרן של צדיקים, של רשעים ושל בינונים, הדיינו שימחה שמו משלשת הספרים ומכל העולם.

לאחר חטא העגל ביקש משה מלפני ה' (שמות לב, לב) אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת, ורש"י מפרש: 'מספרך - מכל התורה כולה'.

המפרשים עומדים ותמהים: הרי מעשה העגל היה זמן קצר לאחר קבלת התורה, כאשר עדיין לא נכתב ספר התורה, ומאיזה ספר תורה יימחה שמו?

עשרת הדברות

המזרחי, עומד על קושיא זו, ומציע שלשה מהלכים. הראשון: הכוונה היא על עשרת הדברות, שכל התורה כלולה בעשרת הדברות (רש"י לעיל כד, יב). אך הוא דוחה מהלך זה, שהרי שמו של משה אינו מוזכר בעשרת הדברות.

התורה העתידה

מהלך שני: אף שלא נכתבה התורה עדיין, התכוון משה על התורה העתידה להיכתב, כי כבר בסיני הצטווה לכתוב.

יצא סוד

לומדי ונבחי 'תורה שבכתב' חושפים את מצפוני לבם ומוציאים סודות נפשם על המהפכה שהתחוללה בחייהם עם יינה של תורה

דוגמית קטנה מתוך אלפי מכתבים שזורמים אל המערכת בכל עת

קניין

"כשעמדתי מול לימוד חומש רש"י על פרשת משפטים, ממש אחזתני רע"ד, כמו ששמעתי מאבי מורי שליט"א שמספר הקטעים של רש"י בפרשה זו הם כמספר רע"ד, בבחינת 'אחזימו רעד', כשעומדים מול כמות גדולה כזו של דברים יסודיים בפרשה אחת. איך נשתלט? אך בזכות ארגוניכם והרצון להמשיך בעקביות, התחזקתי והתגברתי וזכיתי בסוף השבוע לרכוש קניין נצחי בידיעת כל פרשת משפטים".

ש. אליעזר

חשק

"התועלת העצומה היא לא רק בעצם ידיעת התורה, אלא זה נותן חשק ללימוד גם שאר הלימודים. יום אחד התיישבתי מול הגמרא בלי מסוגלות לקרוא מילה. לקחתי חומש וקראתי את השניים-מקרא ופירוש רש"י של אותו יום, עם מבחן תורה שבכתב, ואחר כך הלב התרחב, הכל זרם".

א.א

עקביות

"דיברנו יחד שני אברכים על התועלת הנפלאה שיש לנו מעריכת המבחנים, שעל ידי כך אנו שמים לב לדייק יותר בכל דברי רש"י הקדוש. הוסיף האברך השני, שעיקר התועלת שהפיק היא, כשהתחיל להיות עקבי בלימוד ובמבחנים".

גרשון ל

הונה

"אני אברך כבר בן 32 ומוסר שיעורים בערבים במשך השבוע. בשבוע האחרון בזכות שנחשפתי לפרויקט שלכם ללמוד עם רש"י התחלתי להתמיד בכך מידי יום, ולצערני שמחתי נוכחתי לדעת שאני בור ועם הארץ ממש בפירוש רש"י על התורה, וסוף סוף, כל יום אחרי המבחן היה לי סיפוק אדיר בכך שאני יודע את דברי רש"י על בוריים".

א. דניאל

חינוך

"במשך תקופה מסוימת היה אצלי רפיון בלימוד חומש ורש"י אך מאז הרגשתי פחות מחובר לשבת, כי לא ידעתי מה התוכן של הפרשה, רק כאשר התחזקתי שוב וחזרתי ללמוד חומש ורש"י הרגשתי פשוט מה זה עונג שבת, אני מרגיש מחובר לפרשת השבוע ולשבת קודש".

ב.ב.ד

ידיעה

"מאז שהתחלתי בלימוד יומי קבוע, גיליתי עד כמה לא ידעתי כמה טומן בחובו פירוש רש"י על התורה, הלימוד הזה תורם רבות לכל יהודי בכל התחומים".

א. ביכלר

זכירה

"המבחנים המגוונים והמאתגרים שאתם עושים ומחדשים כל הזמן, ממש גורם לי לחזור על הרש"י ויותר ויותר לנסות להבין ולזכור".

י. מביתר עילית

סיפוק

"הלימוד היומי בחומש ורש"י, והמבחנים, הם אמנם לימוד קצר יחסית, אבל זה ממלא את הנפש בסיפוק רוחני, בתחושת שובע פנימי, להתחיל את הבוקר ברגל ימין ובנשמה רגועה".

ש. בורכוב

סיום

"אין בפי מילים שיוכלו להביע את הכרת הטוב שיש לי אליכם. בזכותכם זכיתי להגשים את חלומי לסיים את פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום עם פירוש רש"י, על כל חמשה חומשי תורה, תמידין כסדרן בלי לפספס שום יום, כשהמבחנים עוזרים ומסייעים לשמור על הקביעות".

מ. גליק

בפורים לומדים

בפסח מיטבים

בימי הפורים הקדושים

מקפידים ביתר שאת וביתר עז
ללמוד ולהבחן על
הלימוד היומי הקבוע
ונכנסים להגרלה מיוחדת על
2 כורסאות הסבה
מפוארות לליל הסדר

ההגרלה תיערך בין
הלומדים והנבחנים על
הלימוד היומי י"ב - י"ז אדר

קִימוּ וְקָבְלוּ הַיְהוּדִים עֲלֵיהֶם

"אמר רבא אעפ"כ הדור קבלוה בימי אחשורוש
דכתיב (אסתר ט, כז) קימו וקבלו היהודים קיימו מה
שקיבלו כבר" (שבת פח.).

פסוק הלכה

"טוב לעסוק מעט בתורה קודם שיתחיל הסעודה,
וסמך לדבר ליהודים היתה אורה ושמחה, ודרשינן
אורה זו תורה (רמ"א או"ח תרצ"ה) וכן כתב מהר"י
ברי"ן... מצוה לעסוק בתורה קודם הסעודה, והיא
מגינה עליו שלא יארע לו קלקלה בסעודה"
(עטרת זקנים)

הבטחה לעולם הבא

"...שכל העוסק בתורה בין מגילה דלילה למגילה
דיומא, מובטח לו שהוא בן עולם הבא, כך קיבלתי
סתם וטעמא לא ידענא, אבל אני אודין ואבין..."
(חתם סופר, דרושים ואגדות)

קיום העולם

"למה תיקנו כפרים ועיירות קורין בי"ד וכרכין בט"ו,
דאמרינן במשנה על שלשה דברים העולם עומד,
על התורה ועל העבודה וכו', ובפורים חייב לבסומי
וליכא תורה לכן תיקנו כדי שיתקיים על הנשאר"
(אמרי פנחס)